
Čeká nás válka civilizací, nebo jaderná katastrofa?

(Bezpečnostní hrozby příštího století)

Na bezpečnostní hrozby po skončení studené války neexistuje jen jediný pohled. Každý stát má své problémy, starosti, priority. Od konce studené války bylo předloženo mnoho analýz potenciálních ohrožení, od zdánlivého „konce historie“ (Fukuyama) a následnou, nepřilíhivou „demokratickou mírovou teorií“, až k předpovědím environmentálních katastrof a nastupující globální anarchie.

Žádná z těchto teorií se obecně neujala, protože současné bezpečnostní hrozby nepředstavují jednotný celek, jsou rozdělené, a navíc se neustále mění. Není to nic, co by nás mělo překvapit. Děje se tak vždy v dobách velkých geopolitických změn.

Americký pohled na svět přes všechny své vady a chyby poskytoval koncepční rámec, určující bezpečnostní priority západního světa více než padesát let. Postuloval hlavního protivníka - Sovětský svaz - a tak umožňoval stanovit jasné cíle amerických obranných závazků. Navíc se předpokládalo, že pokud Spojené státy zvládnou sovětskou hrozbu, potom se lehce zvládne i menší ohrožení.

Dnes je americká obranná politika zformována tak, aby mohla současně čelit dvěma hypotetickým středně velkým konfliktům a zároveň plnit úkoly celé řady menších tzv. mírových operací, ačkoliv mezi kritiky této koncepce stále existují pochybnosti, zda je americká armáda schopna tyto úkoly zvládnout.

Rozdíly mezi civilizacemi a přetváření světového pořádku

Nejnovější literatura, zabývající se bezpečnostní problematikou, případně obrannými zájmy Spojených států, nabízí zevšeobecňující, obecné rámce identifikace a bezpečnostních hrozeb. Tou zřejmě nejdůležitější je dnes kniha „Střet civilizací a formování světového pořádku“ od harvardského profesora Samuela Huntingtona (*The Clash of Civilization and the Remaking of World Order*, New York 1996). Její hlavní myšlenkou je, že příští globální politika bude formována na prvním místě kulturními rozdíly, a že pokud skutečně propuknou velké války, konflikty, budou se týkat celých civilizací. Huntington píše:

Národy a státy s podobnou kulturou se spojují. Národy a státy s kulturami, které se odlišují, se oddělují. Spojenectví na základě ideologie a velmocenských vztahů ustupují před seskupeními na základě kultury a civilizace. Politické hranice se stále častěji stanovují tak, aby odpovídaly kulturním: etnickým, náboženským a civilizačním. Kulturní společenství nahrazují bloky studené války a hranice dotyku mezi nimi se stávají hranicemi konfliktu globální politiky.

Většina knihy je věnována popisu, co tyto civilizace jsou, jak jsou organizovány, jak se vyvíjejí a jak mohou být poslední události vysvětleny jako výraz civilizačního konfliktu.

Huntington také věnuje velkou pozornost tomu, jak může takový velký konflikt vzniknout. Na mikroúrovni existují mezi sousedními státy odlišující se civilizací hranice střetu. Ovšem konflikty na těchto „hranicích dotyku“ nemohou být nikdy vyřešeny, a tak se periodicky eskalují, přerůstají ve války, což je nejlépe dokumentováno novinovými titulky zahraničního zpravodajství. Huntington varuje, že takové konflikty se mohou rozšířit z menších států na větší, a tak zahájit velké, možná i globální války.

Na makroúrovni existuje stálý konflikt mezi Západem a ostatním světem. Huntington tvrdí, že století západní ekonomiky, vojenské a technologické převahy končí, a že mnoho, ne-li všechny ostatní civilizace budou prosazovat své kultury proti Západu, za jehož hlavního vůdce jsou pokládány Spojené státy.

V nejbližší době má být tím největším ohrožením Západu čínsko-islámské spojení. Čínská lidová republika, jako hlavní stát čínské civilizace, je velmi aktivní. Například v protikladu úsilí Spojených států zabránit rozšiřování zbraní, vyvážá do islámských zemí zbraně a zbrojní technologie a zdá se, že tento její obchod se stále zvyšuje.

Islámské státy sice mají ty „nejkrvavější hranice“ s ostatními civilizacemi, ale chybí jim to, co Huntington nazývá „základní stát“ (core state), schopný vynutit si u ostatních islámských států disciplínu. Ovšem za situace vzrůstajícího demografického tlaku, dostatku peněz a pokračující militarizace, mohla by být islámská civilizace skutečně snadno vehnána do konfliktu s ostatními civilizacemi.

Přitažlivost této Huntingtonovy teze je v tom, že je jednoduchá i originální, je schopna vysvětlit jinak nepřehledné světové události. Tuto svou tezi Huntington publikoval původně v časopise *Foreign Affairs* jenom jako hypotézu. Až díky knižnímu vydání se z ní stala „konceptce, rámec, kterým světové události dostávají smysl“. Ať je tomu jakkoli, Huntingtonova konceptce je napadnutelná přinejmenším na třech místech.

Za prvé je zřejmé, že byla zformována na základě teorie tzv. neorealismu (reálpolitiky, tj. politiky založené na velmocenských principech), protože převzala mnoho z jejích předpokladů a metod. Ale v tom je jeho konceptce v podstatě nevyrovnaná. Civilizace mají jak materiální, tak nemateriální sílu, vliv. Totéž platí o jednotlivých kulturách. Huntington na jedné straně tvrdí, že velmoci (national states) zůstávají i nadále těmi hlavními aktéry světových událostí, že jejich chování je založeno, tak jako v minulosti, na moci a bohatství, na kulturních preferencích, na tom co mají společné i rozdílné. Dále v knize dochází k tomu, že jako státy se chovají i civilizace, ale podle neorealistické teorie je jediným činitelem, který stojí za zmínku, pouze stát.

Druhá část knihy má název „Mění se rovnováha mezi civilizacemi“, což navozuje představu, že civilizace mezi sebou soupeří respektive hledají mezi sebou určitou rovnováhu. Ale o kus dále se píše, že malé státy v rámci stejné civilizace soupeří s velkými a rovnováhu hledají se státy jiných civilizací. Co tedy vlastně dělají, hledají rovnováhu mezi státy, nebo mezi civilizacemi, nebo snad obojí? To není jasné.

Takový přístup vede ke klamným závěrům, neboť neorealistická teorie předpokládá, že hlavními činiteli v mezinárodních vztazích jsou velmoci a chování států vysvětluje ne mezinárodním systémem, ale naopak anarchií v mezinárodních vztazích (tj. chybějící vyšší politickou autoritou). I když Huntington nepopírá roli států, postuluje vyšší mezinárodní jednotku, civilizaci, do které ten který stát patří: „větší my“, kde se cítíme kulturně doma, na rozdíl od těch „ostatních“. Ale při analýze není schopen dodržet rozlišení daných proměnných, tj. států a civilizací, jako primárních činitelů, a směšuje je.

Za druhé Huntington vydává za projev civilizačních konfliktů určité nacionalistické projevy poslední doby. Nástup nacionalistických hnutí, které vznikala počátkem 19. století, byl ve 20. století přerušen ideologickými konflikty. Po skončení studené války se přerušený postup nacionalismu znovu obnovil. Může být charakterizován rozpadem mezinárodní politiky, vznikem menších samosprávných jednotek, které od sebe rozdělují etnické či nacionální hranice, které ale nezbytně nemusí být civilizačními hranicemi. I když Arméni, Čečenci, Chorvaté, Srbové, Kurdové, Osetinci a další užívají ve své propagandě civilizační rétoriku, jde jim především o získání vlastní státnosti. Státy také velmi často podobnou civilizační rétoriku užívají, ale jednat a bojovat mohou jenom státy, ne civilizace.

Třetím problémem je jistá neschopnost vidět, ignorovat či racionalizovat fakta, která do jeho teorie nezapadají. Když se zmiňuje o válce v Perském zálivu, poukazuje na velkou podporu, které se dostalo Iráku ze strany islámského obyvatelstva, jako na důkaz své civilizační teorie. Navzdory faktu, že jeden islámský stát napadnul druhý, a že díky spojení západních a islámských států byla invaze poražena. Podobně je to i se zásahem NATO v bývalé Jugoslávii. Vždyť přece západní státy poslaly do Jugoslávie padesát tisíc vojáků, aby chránili muslimy. A třetím příkladem, který je v rozporu s jeho koncepcí, je podpora křesťanské Arménie ze strany islámského Íránu v jejím konfliktu s Ázerbajdžánem.

Některí Huntingtonovi kritici říkají, že jeho kniha „Sřet civilizací“ je plná nebezpečných, falešných proroctví. Není tomu tak. Navzdory všem sporným bodům, tato kniha nabízí spousty neotřelých nápadů, idejí, hypotéz, které však musí být prověřeny, přepracovány, vylepšeny. Jen takovým způsobem se může poznání posunovat kupředu. Nicméně obranné plánování na této knize stavět nelze.

Ekonomická a informační válka

Druhá práce, která pojednává o vymořujících se hrozbách, je kniha „Válka jinými prostředky“ (*War by Other Means*, New York 1997) s podtitulem „ekonomická špionáž v Americe“ od novináře z Wall Streetu, Johna Fialky. Název připomíná Clausewitzovu větu o válce, jako o pokračování politiky, což také bylo autorovým záměrem. Má správně uvést jeho hlavní tezi, že v období po skončení studené války nahrazuje geopolitiku geoeconomika. Téma knihy se metaforicky odvíjí na základě příběhu prvního amerického ekonomického špiona F. C. Lowella, který na začátku 19. století cestoval ze „zdravotních důvodů“ po Británii a Skotsku. Díky samolibosti představitelů britského průmyslu se mu podařilo dostat k nákresem tkalcovského stavu. Po návratu do Ameriky jej za pomoci jakéhosi inženýra po paměti zkonstruoval a vylepšil, a tak zahájil vstup Ameriky do průmyslového věku. Účelem ekonomické špionáže ale není pouze získat výhodu nad konkurentem, zdůrazňuje Fialka, ale také zpomalit jeho hospodářské zotavení. A to také Lowell udělal, když přesvědčil Kongres, aby uvalil přísné clo na dovážené bavlněné látky.

Tato historka je v knize uváděna jen aby ilustrovala samolibost a aroganci představitelů amerického průmyslu konce 20. století. Velkým rozdílem je ale to, že konkurenty dnes nejsou jednotlivci či firmy, ale zpravodajské agentury. Celé vlády vedou válku proti jednotlivým společnostem a průmyslovým odvětvím, a potom se snaží neutralizovat jejich reakci prostřednictvím zvyšování cel a obchodních omezení. V letech 1950-96 zažily Spojené státy celkem tři po sobě jdoucí vlny ekonomické špionáže.

První vlna, to byl Sovětský svaz, který se snažil zmocnit vysoké technologie pro svůj vědecko-průmyslový komplex. Druhou vlnu zahájili Japonci v r. 1980, kteří se soustředili na nevojenské technologie a stály Spojené státy na neuskutečněných obchodech 100 miliard dolarů. Třetí vlnu vedly asijské státy v devadesátých letech, zvláště Čína, která se snažila vyloučit ze soutěže Japonsko. Pro americkou ekonomiku to byla zatím ta nejničivější vlna.

Existují přiměřeně dva důvody, proč USA nemůže těmto útokům úspěšně čelit. Za prvé samy americké firmy nerady ohlašují úspěšné operace, které proti nim byly podniknuty, i když byly odhaleny. Slovy jednoho bezpečnostního poradce: „Je jediná věc, kterou společností chrání víc než své informace, a sice, že o ně přišly.“ Z vyšetřování vedených soukromými firmami je zřejmé, že v roce 1995 došlo ke 32 krádežím informací měsíčně, což se týká 325 firem. Americký průmysl tak přišel o 5,1 miliardy v neuskutečněných obchodech, třikrát více než v r. 1992. Situaci komplikují skutečnosti, že informace mohou být zcizeny, zašifrovány, poslány domů, ale sám produkt zůstává na místě. Kdo to odhalí? Vzhledem k tomu, že od času F. C. Lowella se v zákonech proti průmyslové špionáži mnoho nezměnilo, je velmi těžké se podobné špionáži bránit.

Prvním krokem je změnit firemní politiku, která nepokládá takové operace, průniky, za vážné ohrožení. A zde již začíná problematika informační války. Fialka popisuje sedm válečných her, které provedla firma Rand Corporation v r. 1995. Účastníci řešili situaci, kdy obrozený Írán začal ohrožovat státy na Středním východě. Na celém světě začal částečný výpadek elektrického proudu, computerových systémů. Účastníci cvičení nedošli k žádnému závěru, ani nebyli schopni dát nějakou radu prezidentovi.

Zranitelnost amerických informačních systémů je značná. Celých 25 procent informací se Saúdskou Arábií během války v Perském zálivu šlo přes Internet. Protože většina amerických logistických sítí je běžně přístupná, vojenští technici dostali za úkol prověřit jejich zranitelnost. Pokusili se dostat do dvanácti tisíc computerových systémů Pentagonu. A výsledek? V 88 procentech se jim podařilo do systému dostat, v 96 procentech těchto případů nebyl průnik ani odhalen!

Informační válka představuje vážné nebezpečí, protože její důsledky mají přímý vliv na armádu, i když průnik do vybraných podniků, průmyslových odvětví není totéž, co ozbrojený zápas. Stane se však skutečně tou hlavní formou soupeření ve světě po skončení studené války? Jisté je, že tento způsob války nabízí soupeřům jak vzájemné výhody, tak i nevýhody. Její hrozba je dnes spíše jen teoretická a týká se taktické úrovně.

Nebezpečí „nemoci z vítězství“

Bývalý ministr obrany prezidenta Reagana Caspar Weinberg si se svým spoluautorem Petrem Schweizerem, hostujícím profesorem na Hooverově institutu, v knize „Příští válka“ (*The Next War, Washington 1996*) dali jeden cíl: ukázat na pěti válečných hrách, podobných těm, jaké se užívají v Pentagonu při obranném plánování, jak špatně jsou Spojené státy na příští pravděpodobné válečné konflikty připraveny. Nepochybně, že ti dva se dali dohromady. Caspar Weinberg byl architektem modernizace armády za prezidenta Reagana, která ve svých důsledcích vedla až k skvělému vítězství v Perském zálivu. Schweitzer je autorem knihy, která jako první popisovala v roce 1980 Reaganovu strategii, která měla za cíl vést k porážce Sovětského svazu ve studené válce. Weinbergova

znalost bezpečnostní problematiky a Schweizrova spisovatelská zručnost dávají záruku úspěšného titulu.

Autoři upozorňují na tři věci. Za prvé je to v podstatě celosvětový **nezájem o regionální konflikty**, jako kdyby političtí představitelé i veřejné mínění předpokládali, že současný mír potrvá navždy. Není tomu tak. Studená válka snad skončila, hrozby americké bezpečnosti nikoliv. V Americe se rozšířilo přesvědčení, navíc živěné „nemocí z vítězství“ po válce v Perském zálivu, že americká technologická převaha je tak velká, že rozpočet na obranu může být krácen do nekonečna. Clintonova administrativa, soustřeďující se především na sociální programy, tím, že přesměrovala peníze pro Pentagon z již tak omezeného vojenského rozpočtu na tzv. mírové operace, zanedbala a i nadále zanedbává operační pohotovost.

Třetí oblastí jejich zájmu je vznikající „zranitelnost“ která může být způsobena potenciálními protivníky. Vývoj velkých zbraňových systémů trvá právě tak dlouho, jako výchova budoucího podplukovníka. Autoři proto zdůrazňují, jak je **důležité změnit orientaci koncepce budování armády již nyní**, ne až někdy v blíže neurčené budoucnosti, neboť většina konfliktů nové epochy nám čas na vybudování potřebné infrastruktury pochopitelně neposkytne.

Každá z pěti válečných her se odvíjí jako příběh, ve kterém vystupují stejné hlavní postavy, provádějící stejný typ rozhodovacího procesu, jaký se používá při řešení náhlých krizí. Každá předpokládá určité materiálové a vojenské zdroje, politicko-diplomatický kontext a psychologické dimenze. Na konci každé válečné hry je zhodnocení, tak jak je prováděno v ozbrojených silách. Jsou kriticky hodnoceny úspěchy i neúspěchy právě proběhlé operace. A zde se ukazují zranitelná místa americké zahraniční a obranné politiky.

Co dělá tato hodnocení zvlášť důležitým, je že se nesoustřeďují jenom na jeden program, strategii či politiku. Berou v úvahu vše, od politiky rovnováhy, přes obchodní válku, mezery ve strategickém zpravodajství, nutnost zpráv od informátorů, zranitelnosti na strategické jaderné úrovni, programy, které mají zabránit použití ZHN na regionálním válčišti, velké regionální konflikty, regionální bezvládní, migraci, nacionalismus, vznik nestabilních států. Kniha se neomezuje jen na několik technických řešení. I když jejím primárním cílem je náprava poměrů v armádě, ať už se to týká pohotovosti, zbraňových programů či struktury ozbrojených sil, zabývá se i diplomacií a zcela seriózně mapuje prostor možného vzniku konfliktů pro skončení studené války. I když míra pravděpodobnosti scénářů konfliktů je různá, všechny slouží k tomu, aby ukázaly na nepřipravenost Ameriky na nepředvídatelnou budoucnost. Co zanedbávají Spojené státy dnes, díky tomu, že nevěnují příliš velkou pozornost vznikajícím ohrožením, za to drazě zaplatí v budoucnu, buď porážkou, nebo tím, že v konfliktu ustoupí.

První scénář popisuje situaci, kdy vznikl konflikt, který vyvolala Severní Korea a Čína zároveň využila neochoty Spojených států intervenovat na Tchaj-wanu. Druhý konflikt se týká Íránu, kterému se podařilo vyrobit mezikontinentální řízené střely spolu se ZHN. Třetím je politická krize v Mexiku, která vyžaduje intervenci USA. Čtvrtým scénářem je válka, zahájené stoupenci tvrdé linie, kteří se dostali v Rusku k moci, a vydírají Spojené státy hrozbou použití jaderných zbraní. A posledním scénářem je válka s Japonskem, která vznikla následkem obchodního sporu s Washingtonem. Jak se hroutí japonská ekonomika, jestli v Tokiu využijí snižování americké vojenské přítomnosti v Asii - a snahy Severní

Koreje získat vlastní jaderné zbraně - a vybudují vlastní jaderný potenciál. Tím získají kontrolu nad druhou nejvíce prosperující oblastí světa.

I když se dnes věci mění velmi rychle, skutečná velká porážka Spojené státy v blízké budoucnosti zřejmě nečeká, pouze částečné ztráty vlivu a prestiže, nehledě na schopnost ovlivňovat pozitivním způsobem světové události. Jediným problémem je, že nás (budoucí) realita vždycky překvapí, ať už ji ovlivňujeme, či ne.

Kniha je prospěšná jednak tím, že ukazuje naše zranitelná místa, jednak doporučuje opatření, kterými lze tuto zranitelnost redukovat. Co ale nemůže je, aby se zvýšil zájem veřejnosti o měnící se svět, ale to už není chyba autorů.

Jaderná krize trvá?

Mezi knihami, které okamžitě upoutaly pozornost, je i kniha „Válečný strašák: pozvolné přibližování se k jadernému konfliktu po pádu Sovětského svazu“ (*War Scare: Nuclear Countdown after the Soviet Fall, Atlanta 1997*). Autor knihy Petr Pry měl jako bývalý analytik CIA (1985-95) na starosti strategické jaderné síly, vojenskou strategii a operace, a konečně i problematiku varování při možném jaderném útoku. Ve svých předcházejících knihách se věnoval analýze izraelského jaderného arzenálu a americko-sovětské jaderné rovnováze. Dostal i cenu CIA za vypracování metodologie analýzy sovětských respektive ruských jaderných zbraní. Jeho poslední knihu, vzhledem k tomu, že je založena výhradně na neodtajněných pramenech, posuzovala CIA celé tři roky. Peter Pry v současné době pracuje v národním bezpečnostním výboru Bílého domu.

Základem knihy je tvrzení, že mezi lety 1983 až 1995 pětkrát málem propukla jaderná válka, zasahující Spojené státy, přičemž čtyři takové války mohly nastat po roce 1991! Také se zmiňuje o dalších krizích, které se sice k jaderné válce nepřiblížily, ale měly potenciál takovou válku rozpoutat. Ani veřejnost, ani političtí vůdci neměli žádnou představu o tom, jak blízko k holocaustu se ocitli. A pitomí navzdory všem předkládaným důkazům, Clintonova administrativa stále tvrdí, že Rusko nepředstavuje žádné ohrožení Spojených států. I přes znepokojující zpravodajské odhady, z oficiálních zpravodajských hodnocení tyto hrozby zcela zmizely. V roce 1996 totiž padly za oběť „politicky správnému“ názoru, že z Ruska žádná hrozba nepříjde.

Peter Pry analyzuje vývoj sovětské a ruské vojenské jaderné doktríny, včetně vnímání ohrožení očima sovětského/ruského generálního štábu v letech 1983-95. Využívá nedávno zpřístupněných materiálů KGB a odtajněných prací Olega Gordievského, který byl nedocenitelným zpravodajským přínosem pro Západ v osmdesátých letech. Pry píše o málo známé operaci KGB, která začala pod přímým vedením náčelníka KGB Jurije Andropova. Jmenovala se VRYAN, což je ruský akronym pro vojensko-odborný termín „překvapivý jaderný úder“. Byla to vlastně zpravodajská operace, která měla sovětské představitele varovat před západními přípravami na jaderný útok. Operačním předpokladem VRYANu bylo, že hrozí jaderná válka. Byl to klasický příklad efektu „pohledu do zrcadla“. Sověti, jejichž vojenská doktrína zdůrazňovala důležitost překvapivého jaderného útoku, neustále viděli za neškodným západním chováním nebezpečnou hrozbu.

Na podzim 1983 VRYAN interpretoval cvičení NATO *Able Archer* jako hrozící překvapivý jaderný útok. Cvičení mělo simulovat stupňující se bojovou pohotovost

amerických jaderných sil v Evropě, včetně řízených střel Pershing II, a mělo trvat od 2. do 11. listopadu. Sověti pochopili simulaci jako skutečnou pohotovost, přičemž ignorovali skutečnost, že nové Pershingy II měly být zasazeny až po 22. listopadu, a tak 9. listopadu uvedli své jaderné síly do pohotovosti. Peter Pry sugestivním způsobem dovozuje, že pokud by cvičení trvalo jen o trochu déle, třeba jen o pouhých 24 hodin, pravděpodobně by zahájilo jadernou válku.

Vůbec v celé knize se Pry zabývá problematikou velení a řízení sovětských jaderných sil. Celá léta drželi Sověti, respektive Rusové, řízení jaderných zbraní v tajnosti. Po nezdařilém protigorbačovském převratu začala západní média i politici, navzdory protichůdným informacím, chválit Rusy za příkladné zacházení s jadernými zbraněmi. Na podzim 1991 poslali Rusové příslušníka strategických jaderných sil Genadie Pavlova, aby svědčil před americkým Kongresem. Pavlov vypověděl, že existují tři kufříky, jeden má prezident, druhý ministr obrany a třetí náčelník generálního štábu. A prý neexistuje pro Západ žádné nebezpečí, protože procedury vyžadují, aby alespoň dva ze tří majitelů kufříků souhlasili s útokem. Ovšem krátce poté vypověděl skutečný autor těchto kufříků, bývalý velitel divize mezikontinentálních balistických střel SS-18 Alexej Arbatov, že k odpálení střel stačí jeden kufřík, a že ani jeden z dalších dvou nemá právo takové rozhodnutí vetovat. Peter Pry poznamenává že, ačkoli „pravomoc nařídít jaderný úder má pouze ruský prezident, zahájit jaderný úder může, čistě technicky, i generální štáb, třeba i proti přáním prezidenta Jelcina“. A zastánci tvrdé linie, kteří drží klíče k jadernému míru, nejsou volenými zástupci.

Stejným způsobem Pry analyzuje další čtyři jaderné krize. Zahnují pokus o převrat proti Michaelu Gorbačovovi v srpnu 1991 (tehdy poprvé byla položena otázka, kdo může dát rozkaz použít jaderné zbraně), arménskou krizi v květnu 1992, kdy Moskva pohrozila Turecku jaderným úderem, pokus o převrat proti Borisu Jelcinovi v říjnu 1993 (opět nastolena otázka práva zasazení jaderných zbraní), a v lednu 1995 to byl norský pokus s raketou do vesmíru, který si Rusko mylně vyložilo - i po patřičném povinném upozornění - jako přípravu na jaderný útok. Jelcin dokonce uvedl ruské jaderné síly do pohotovosti a aktivoval svůj jaderný kufřík.

Všechny tyto práce demonstrují, že bezpečnostní politika bude v budoucnosti ještě komplikovanější než v dobách studené války. „Střet civilizací“ je značně diskutabilní, ale velkým problémem je ruský jaderný potenciál. Nesmíme spoléhat na to, že v Rusku budou ve volbách stále vítězit prozápadní politici. A pokud pomineme Rusko, v příštích desetiletích tím nejpravděpodobnějším americkým konkurentem při vedení mezinárodní politiky bude Čína.

Model odstrašení z dob studené války, který spočíval na hrozbě vzájemného zničení, již dnes nefunguje. Určité záruky bezpečnosti nám však může poskytnout členství v obranných aliancích, rozumná zahraniční a vnitřní politika. A to je také naše současná politika.

*Podle Emerging Security Threats
od Marka T. Clarka, Orbis,
zima 1998/red.*